

Kontra Ferenc: *Gimnazisták*

„Cím nélkül soha egy tapodtat sem! Az soha nem történt meg, hogy végig gondoltam, esetleg végig írtam volna valamit, aztán napokig törtem volna a fejem »valami találó címen«. Mert a címben eleve benne kellett lennie az egésznek, mint egy magban, amely kicsírázott akár néhány odavetett ötlet nedvességéből, gyökeret és lombot eresztett, amit lehetett aztán alakítani, metszegetni és főleg kibontakoztatni.”

Jó szerencse, hogy ezek az *ars poetica*-nak is beillő mondatok Kontra Ferenc erősen önéletrajzi ihletésű regényének a legvégére szorultak. Jó szerencse, mert így szerepük mindössze annyi, hogy még egyszer figyelmeztessék az olvasót arra a – történet olvasása közben kényszeresen feledni kívánt – tényre, hogy a kezében tartott könyv borítóján, közvetlenül a szerző neve alatt a *Gimnazisták* felirat éktelenkedik. Szerencse, mert a nagylelkű olvasó (ha sem az érdektelen cím, sem pedig a kötet hátulján lévő bárgyú „kedvcsináló” nem volt képes távol tartani a regénytől) a kétszázadik oldal környékén már bizonyosan tudja: hite és bizalma megjutalmaztatott.

Kontra Ferenc könyve ugyanis *nem* a gimnazistákról szól. Mert bár való igaz, hogy a történet hősei középiskolások, ennél jóval fontosabb,

hogy kollégisták, vagyis – szemben jó módú pécsi osztálytársaikkal – ők „vidékiek”, bőrükön a tizennyolc ágyas hálótermek és rothadó közös helyiségek letagadhatatlan doh-izzadság-menza szagával. Ráadásul valódi „szereplője” tulajdonképpen csak egy van ennek a regénynek: az elbeszélő-főhős, aki nemcsak kollégista, hanem még határon túli is, ami annyit tesz, hogy szülőfalujában, a jugoszláviai Laskón kisebbségi magyar, az anyaországban viszont külföldi. És éppen ez a határokon átívelő és nemzetiségi hovatartozást semmibe vevő (vagy számon kérő) idegenségélmény jelzi a Kontra-regény erő- és mozgásterét.

Egyrészt a konkrét események szintjén: hiszen (túl a minden iskolaregényben kötelező diákszínyeken és tanári hatalmaskodást példázó epizódokon) a valódi és jelentőség-teljes események a KEOKH-iroda falai vagy a határátkelőhelyek sorompói között történnek. Másrészt az íróvá érés folyamatát motiváló és determináló tényezőként. Az iskolai újság szerkesztője felfigyel az idegen országból jött kisleányra (mit sem sejtve annak ambícióiról), és arra kéri, írjon élményeiről. Így születik meg a *Senki földje* című novella arról a keskeny földszávról, ahol nem üzemel a kiszolgáltatottság intézményes szinten működtetett, precíz gépezete. Később pedig azt is megtanulhatja a fiatal költő, hogy mi az, amit Magyarországon elvárnak és

elfogadnak egy határon túli szerzőtől. („Akkor figyelnek itt fel rád és akkor támogatnak a legönzetlenebbül, ha azt hangoztatod lépten-nyomon, hogy téged otthon szétszednek, üldöznek, tragikusan fogyatkozol vagy nem engedik érvényesülni a tehetségedet. Ha a mi társadalmi anomáliáinkat bírálod, az aligha visz előbbre.”)

És végül van még egy szint, ahol az idegenség, a határ(on túli) helyzet irodalomformáló erőként működik. Kontra ugyanis azzal, hogy nem fogadta meg a kisfiúként kapott tanácsot, és papírra veti diákéveinek (sajátos helyzetéből fakadóan sajátos) tapasztalatait, ha nem is szenzációs, de mindenképp ritka szint visz a hazai irodalom palettájára.

Ami kimaradt (vagy csak alig-alig készült el), az a *Gimnazisták*, vagyis egy vérbő, kalandokkal és szerelmekkel teli kamasztörténet a felnőtté válás hol drámai, hol keserűdes képsoraival. Ami megszületett, az egy hiteles és pontos helyzetrajz arról, hogy milyenek voltak a hetvenes években egy Magyarországon magyarként külföldi fiatalember hétköznapijai a(z odaát) Tito-, a(z ideát) Kádár-diktatúra színpalai között.

NAGY IMOLA DÓRA

(*Magyar Könyvklub, Budapest, 2002. 236 o.*)

Hankó Judit:

A bőrétől kezdődően befelé

Amit a fiatal író és kiadója művel, az egyszerűen szemtelenség: Hankó Judit folyóiratbeli publikáció nélkül, rögtön egy könyvvel kopogtat az irodalmi élet kapuján. Ráadásul nem is magánkiadásban. A FISZ Könyvek sorozat szerkesztői 14. kötetként felvállalták *A bőrétől kezdődően befelé* című prózamű közreadását. (A „szemtelen” jelző tehát nekik is kijár.) Ám mielőtt felháborodnék ezen, beleolvasok a könyvbe, rálapozok a kiadói fülszövegre, és kialakul bennem a meggyőződés: ezúttal milyen szerencse, hogy mertek szemtelene lenni.

Hankó Judit mehökkentően érett, tudatos alkotással jelentkezett. A könyv műfaja naplóregény (terjedelmét nézve: kisregény). Főhőse mindnyájunknak ismerős: pályaelhagyó értelmiségi (esetünkben orvosnő), aki megélhetési okokból az üzleti életben keresi a boldogulást. Néhány évi kemény – és valószínűleg jól végzett – munka után azonban kirúgják. Elbocsátásának indoka annyira átlátszó, sértő – mellelleg jogszerűtlen –, hogy bíróságon keresi igazát: munkaviszonyának visszaállítását. A per természetesen elhúzódik, és ahogy ilyenkor lenni szokott, jönnek a magánéleti problémák. Illetve ezek jöttek korábban is, kiderül, hogy hősnőnk elvált, azt követő párkapcsolata is tönkrement,